

ADALBERT STIFTER

RENKLİ TAŞLAR

Adalbert Stifter'den Bir Bayram Hediyesi

Çeviri: Rıza Alper

alBaraka
Yayınları

ADALBERT STIFTER

23 Ekim 1805'te Bohemya'da doğmuş, 28 Ocak 1868'de yaşamını yitirmiş Bohemyalı-Avusturyalı yazar, şair, ressam ve eğitimcidir. 19. yüzyıl Alman edebiyatının önde gelen isimlerinden biri olan Stifter, Biedermeier döneminin estetik ve düşünsel atmosferi içinde şekillenen eserleriyle tanınır. Çocukluğunu kırsal Bohemya'da geçirmiş, Viyana Üniversitesinde hukuk, matematik, doğa bilimleri ve tarih eğitimi almıştır. Yazılarında doğa ile insan arasındaki ilişkiyi sakin, ölçülü ve ayrıntıya dayalı bir anlatımla ele alan Stifter, özellikle *Bergkristall*, *Der Nachsommer* ve *Witiko* adlı eserleriyle Avusturya edebiyatında klasikleşmiş bir konuma sahiptir.

RIZA ALPER

Tercüman, Almanca öğretmen ve fotoğrafçı. 1988'de Uşak'ta doğdu. 2010'da Kara Harp Okulu'ndan, 2023'de Hacettepe Üniversitesi Almanca Mütercim Tercümanlık bölümünden mezun oldu. Çeviride uzmanlık alanları edebiyat, sosyoloji, felsefe, fotoğraf-video ve spordur. Ankara'da ikamet etmektedir. Çeviri ve eserlerinin ilk okumalarını ve yorumlamalarını eşi Gökçe Alper yapmaktadır. Bir kız çocuğu babasıdır. İngilizce, Almanca ve İspanyolca bilmektedir.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	7
GRANİT.....	9
KİREÇ TAŞI.....	39
TURMALİN.....	93

GİRİŞ

Çocukluğumda çalı çırpı, çiçek, bitki, beni mutlu eden ne varsa eve getirirdim. Ayrıca bitkiler kadar hassas olmadıklarından ve renkleri hemen solmadığından beni daha da neşelendiren başka şeyler de getirirdim eve; türlü türlü taşlar, topraklar. Tarlalarda, anlarda, fundalıklarda, otlaklarda ve hatta ottan başka hiçbir şeyin yetişmediği çayırda bile bunların her çeşidi bulunurdu. Dışarıda dolaşmama müsaade edildiğinden, açıkçası bundan mahrum kalamazdım, bu şeylerin bulunabileceği yerleri keşfedip bulduklarımı eve götürmesem olmazdı.

Oberplan ile Hossenreuth arasındaki yolda, tarlaların içlerine kadar girmiş geniş bir çimenlik vardı. Bu alan gevşek örülmüş bir taş duvarla çevriliydi. Kimisi gümüş kimisi elmas gibi parıltıyan duvar taşlarının bıçak veyahut kunduracı biziyle çıkarılabilen küçük pulları olurdu. Biz çocuklar bu pullara “kedi gümüşü” derdik ve bunlarla uğraşmaktan inanılmaz keyif alırdık.

Altrichter tepesinde o kadar kırılğan ve işlenebilir bir taş vardır ki bıçakla bile kesilebilir. Yörenin insanı buna “sabun taşı” der. Ben bu taştan levhalar, küpler, yüzükler ve mühürler yaptım. Ta ki saat, barometre, soyağacı gibi şeyler yapan ve resim vernikleyen bir adam bana taşın incecik verniklenmesi gerektiğini, böylece dünyanın en hoş mavi, yeşil ve kırmızımsı çizgilerinin belireceğini söyleyene kadar.

Zaman bulduğumda hazinelerimi önüme dizip seyrederek ve bunun tadını çıkarırdım. Özellikle de aralarından bir tanesi gizemli bir

şekilde parıldadığında ve ışık saçtığına ve de nereden geldiği anlaşılmayan kaçamak bir bakış attığında şaşkınlığımı gizleyemedim. Tabii kimi zaman tarlada gökkuşağının her nevi renginde ışıldayan bir cam parçasına da rastlardım. Bunun sadece bir cam parçası olduğunu ve dahası toprakta aşınmış bir cam olduğu için rengarenk ışıldadığını söylediklerinde şöyle düşünmüştüm: “Ne olursa olsun türlü türlü renkte muhteşem camlar var. Bu soğuk ve nemli topraklarda böyle hoş renkler yansıtılabilmeleri beni hayretler içinde bırakmaya yetiyor.” Nihayetinde onu da alıp taşlarımın arasına koyardım.

Bu koleksiyonculuk sevdasından hiç vazgeçemedim. Üzerlerine bir şeyler çizip boyamak için ve bu işler daha sonra işe yarar diye kelimenin tam anlamıyla daha hâlâ ceplerimde eve taş taşıyorum. Yetmezmiş gibi bir de gençlere hem bir eğlence kapısı hem de yeni bir pencere açabilecek bin bir çeşit ıvır zıvırın koleksiyonunu yapıyorum. Tabii benim genç arkadaşlarım bu koleksiyon için biraz büyük olmalılar, en azından bu garip taşları toplayıp seyrederken haz aldığım zamanki yaşımdan büyük olmalılar. Koleksiyonumdan mücevher çıkması pek olacak şey değil, tıpkı vaktiyle taşlarımın arasında işlenmemiş bir elmas ya da yakut bulunması ve haberim olmadan paha biçilmez bir servete sahip olmam gibi bir tehlikenin neredeyse imkânsız olması gibi. Ancak bu şeylerin arasında cam parçaları varsa arkadaşlarımdan benim gibi düşünmelerini rica ediyorum: “Her türlü renkte cam vardır ve hepsi öylece taşların arasına bırakılabilirler.”

Eğer bir koleksiyon ölmüş bir kişiye ithaf edilebilseydi, ben bunu merhum arkadaşım Gustav’a ithaf ederdim. Onunla tesadüfen tanışmıştım, onu sevmiştim, o da bana öz kardeşi gibi güvenmişti. Şakalaşmaktan hoşlanırdı, tıpkı bir çocuk gibi ara sıra tatlı bir şeyler atıştırmayı severdi. Bana yemeğe geldiğinde de mutlaka tatlı bir şeyler arar bulurdu. Işıklar içinde uyurken, hâlâ bu dünyada olan ve biraz daha kalmak isteyen eski arkadaşını düşünsün.

Çok fazla taş var ve ben koleksiyonumun ne kadar büyüyeceğini öngöremiyorum.

1852 Sonbahar’ı.
Yazar

GRANİT

Babamın doğduğu evin önünde, giriş kapısının hemen yanında, âdeta yan yana yapışmış iki küp biçiminde, sekiz köşeli büyük bir taş bulunur. Yan yüzeyleri kabaca yontulmuş ancak üstü insanları taşımaktan sanki bir ustanın elinden geçmiş gibi düzgün ve pürüzsüz hâldedir. Taş o kadar eski ki ne zaman buraya konulduğunu hiç kimse ne duymuş ne de görmüş. Tıpkı genç yaşlarında ölüp giden, şimdilerdeyse diğerleriyle birlikte kilise bahçesinde uyuyanlar gibi bizim ihtiyarların da taşın üzerinde oturmuşluğu vardır. Hoş, taşın hayat hikâyesine işaret eden başka şeyler de var. Taşa altlık vazifesi gören kumtaşı levhaların aşınmış görüntüsü ve saçakların altından çıkıntı yaptıkları yerlere düşen yağmur damlalarının açtığı derin oyuklar da ne kadar eski olduğunu kanıtlamaktadır.

Evimizin taşa oturan en genç üyelerinden biri, çocukluğumda bendim. Üzerinde oturmayı severdim, çünkü o zamanlar en azından bir manzarası vardı. Şimdilerdeyse binalar diktiklerinden bu biraz engellenmiş durumda. İlkbaharın başında güneşin yumuşak ışınları evin duvarını ısıtmaya başladığında orada oturmak hoşuma giderdi. Sürülmüş ama henüz ekilmemiş tarlalara bakardım; kimi zaman bir camın beyaz ateşli bir kıvılcım gibi parlayıp ışıldadığını görürdüm, kimi zaman da bir akbabanın uçtuğunu; bazen de çok uzaklara, fırtına, gök gürültüsü ve şimşegin ardından sağanağın indiği, sırtındaki tepeleri testere dişleri gibi

gökyüzüne girmiş maviye çalan ormana bakardım. O kadar yüksekti ki en yüksek ağacına tırmansam gökyüzüne dokunabileceğimi düşünürdüm. Başka zaman da evin önündeki yoldan bir hasat arabası, hemen ardından bir hayvan sürüsü, onun ardından da bir seyyar satıcı geçip gittiğini görürdüm.

Yaz akşamları dedem taşa oturup piposunu tütürmeyi severdi. Bazen de uykumun derinlerinde ya da kestireyim dediğim anda seslerini ancak kesik kesik duyabildiğim, kimisi taşın üzerine, kimisi yanındaki küçük ahşap banka ya da kereste yığınının üzerine oturmuş kızılı erkekli gençler karanlık gecede hoş şarkılar söylerlerdi.

Taşa otururken gördüğüm şeylerin arasında bir de sıkça rastladığım tuhaf bir adam vardı. Arada bir parlak siyah el arabasıyla Hossenreuther Sokağı'ndan yukarı çıkardı. Arabasında parlak siyah bir fiçisi vardı. Gerçi önceleri üstü başı gayet normaldi ama zamanla iyice kararıp parlak bir hâl aldı. Güneş üstüne geldiğinde sanki yağlanmış gibi görünürdü. Kafasında geniş kenarlı bir şapkası, şapkasının altından boynuna inen uzun saçları vardı. Esmer bir yüzü, samimi bakışları vardı. Çok çalışmak mecburiyetinde kalan alt tabakanın insanlarında olduğu gibi saçları sarımsı bir beyaza dönmüştü. Mahalleye girince bağıra bağıra hiç anlayamadığım garip bir şeyler söylerdi. Sesini duyan komşularımız evlerinden çıkıp çoğu ellerinde tahta ibriklerle kimisi de başka türlü kaplarla sokağımızı doldururlardı. Bunlar olurken adam da gelmiş olurdu ve arabasını yanaştırırdı. Sonra fiçinin musluğunu çevirerek açar, isteyenlerin kabına kıvamlı ve kahverengi bir sıvı doldururdu, ki bu aslında makine yağından başka bir şey değildi. Yağını alan bunun karşılığında adama birkaç bozukluk verip giderdi. Her şey bitince adam fiçisini düzeltir, dökülen yağları siler ve yoluna devam ederdi. Ben hemen hemen her seferinde olay yerinde olurum. Sokakta olmasam bile komşularımız gibi haykırışlarına kulaklarımı dikerdim ve elbette herkesten önce hazır olurum.

Bahar güneşinin nazikçe ısıttığı ve insanları neşelendirip muzipleştirdiği bir gün onu yine Hossenreuther Sokağı'ndan

yukarı çıkarken gördüm. Evlerin yakınında her zamanki gibi bağıarak şarkısını söylüyordu. Sonra komşular geldi, istediklerini aldılar, gittiler. İşi bitince her zaman yaptığı gibi fiçisini düzelterip yerine koydu. Tıpa zamanla gevşediğinden fiçı tahtalarının aralarında birikenleri ve musluğu temizlemek için kısa saplı, uzun, ince ve düz bir kaşığı vardı. Kerestelerin ekleme yerleri ile köşelere giren sıvı artıklarını ustalıklı çıkarır ve fiçı deliğinin keskin yerlerini kazırdı. Bir gün yine o bunları yaparken ben de oturup izliyordum. Tesadüf ayaklarım çıplaktı, aslında genellikle böyleydim, altımda da gittikçe daha da kısalmış kısa pantolonum vardı. İşini yaparken birden bana bakarak:

— Ayaklarını yağlamak ister misin, diye sordu.

Adamda hep bir tuhafılık olduğunu düşünürdüm. Ama samimiyeti hoşuma gitmişti, iki ayağımı da uzattım. Kaşığı fiçinin deliğine soktu, bana doğru uzattı ve her iki ayağıma da sürdü. Sıvı ayağıma güzelce yayıldı; berrak, çok değişik bir altın kahverengiye ve etrafa hoş bir reçine kokusu yayıldı. Doğası gereği, ayağımın ovalleşen yerlerinden yavaş yavaş ayak tabanıma doğru akıyordu. Bu sırada adam işine dönmüştü, birkaç kez gülümseyerek bana baktı, sonra kaşığı fiçinin yanındaki kılıfa koydu, fiçı deliğini tıpayla kapattı, arabanın lastik elciklerinden tutup yukarı kaldırdı ve yola koyuldu. Orada artık yalnızdım, içimde yarı hoş, rahatsız eden bir his vardı. Ve anneme görünmek istedim. Pantolonumu çekip salona girdim. Cumartesiydi ve her cumartesi salonun güzelce yıkanıp temizlenmesi lazım gelirdi. Bu sabah da öyle yapılmıştı. Yağcı da cumartesileri gelip kilisede kalmayı severdi. Yıkanıp tekrar kurumuş ahşap döşeme, ayağımın yağını öyle bir emiyordu ki her adımında yerde yoğun bir ayak izi kalıyordu. İçeri girdiğimde tam karşımda annem oturmuş cam masada dikiş dikiyordu. Böyle geldiğimi görünce bir anda ayağa fırladı ve donakaldı. Ya bana olan hayranlığını gizleyememişti ya da beni karşılamaya bir terlik arıyordu. Tabii bağırınca işin aslı anlaşıldı:

— Bu azılı dinsiz oğlana ne olmuş böyle!